

Mobbing i grunnskolene

Klæbu kommune

Mai 2018

FR 1012

FORORD

Revisjon Midt-Norge SA er Norges største interkommunale revisjonsselskap, og leverer revisjonstjenester innen regnskap, forvaltningsrevisjon og selskapskontroll til 44 kommuner og en fylkeskommune.

Revisjon Midt-Norge SA har gjennomført denne forvaltningsrevisjonen på oppdrag fra Klæbu kommunes kontrollutvalg i perioden november 2017 til mai 2018.

Kontrollutvalget skal påse at forvaltningsrevisjon gjennomføres, jf. lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) § 77 nr. 4. Forvaltningsrevisjon innebærer å gjøre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og forutsetninger¹.

Revisjonsteamet har bestått av prosjektleder/oppdragsansvarlig Tor Arne Stubbe, prosjektmedarbeider Anna Ølnes, og kvalitetssikrere Arve Gausen og Espen Langseth. Revisor har vurdert egen uavhengighet overfor Klæbu kommune, kommuneloven § 79 og § 6.

Forvaltningsrevisjonen er gjennomført i henhold til NKRFs² standard for forvaltningsrevisjon, RSK 001.

Vi vil takke alle som har bidratt med informasjon i prosjektet. En oversikt over tidligere gjennomførte prosjekter finnes på vår hjemmeside www.revisjonmidt norge.no.

Trondheim, 16.05.18

Tor Arne Stubbe /s/

Oppdragsansvarlig revisor

Anna Ølnes /s/

Prosjektmedarbeider

¹ Forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner mv. § 7

² Norges Kommunerevisorforbund, www.nkrf.no

SAMMENDRAG

I denne forvaltningsrevisjonen har revisor belyst hvordan Klæbu arbeider med å avdekke og følge opp mobbing og andre krenkelser som skjer i grunnskolene. Arbeidet med revisjonen har vært sammenfallende med at nytt lovverk har trådt i kraft når det gjelder elevenes rett til et godt og trygt skolemiljø (Kap 9A).

Rapporten konkluderer med at skolene i Klæbu arbeider aktivt og systematisk for å avdekke og følge opp skolemiljøsaker. Det framheves videre i konklusjonen at skolene i perioden fra 2010 og fram til i dag lagt ned stor innsats i ulike satsninger for et godt og trygt skolemiljø. Som følge av endringene i Kap 9A i opplæringsloven (1.8.17) har kommunen fått på plass nye rutiner for oppfølging og varsling av skolemiljøsaker. Revisor har påpekt at det er enkelte svakheter knyttet til registrering av datoer og nøkkelopplysninger vedrørende inngitt varsel, og datoer og saksopplysninger for gjennomførte undersøkelser.

Både foreldre (FAU-ledere) og ansatte har i intervju bekreftet at det er gitt god informasjon til elever, foreldre og ansatte om rettigheter og plikter etter ny lovgivning. Skolene har også etablert gode tilsynsordninger, hvor planer for tilsyn revideres jevnlig. Elevundersøkelsene og utviklingssamtaler med foreldre og elever gjennomføres og følges opp i tråd med regelverket. Alle skolene har i tillegg gjennomført risiko- og sårbarhetsanalyser ift elevenes skolemiljø, og PPT synes å være sterkt involvert i kompetanseutvikling og systematisk arbeid med skolemiljøet ved samtlige skoler.

Ved skolene er det lagt til rette for at varsling kan skje både muntlig og skriftlig (elektronisk), og ansatte kjenner plikten til å varsle skoleledelsen i saker som omhandler mobbing og andre krenkelser. Undersøkelser i enkeltsaker gjennomføres både ved hjelp av observasjoner og samtaler med ulike aktører (elever, foreldre, ansatte). Skolene framhever at tidlig dialog med foresatte er viktig i slike saker. Det vises til en rekke relevante tiltak for å gjenopprette et godt å trygt skolemiljø, alt i fra samtaleoppfølging med enkeltelever til mer inngripende tiltak som skjerming og skolebytte. Skolene virker å kjenne til ulike virkemidler for å løse skolemiljøsaker, og det vurderes i hver enkelt sak hvilke virkemidler som er egnet.

Skolene har tatt i bruk maler for aktivitetsplaner og bruker disse aktivt. I stor grad fanger aktivitetsplanene opp viktig dokumentasjon vedrørende den enkelte sak. Det er dokumentert hvilke tiltak som er iverksatt, når de er iverksatt, hvem som har ansvar for oppfølging og tidsperioder for gjennomføring av evaluering i samtlige saker som er gjennomgått (15 saker). Revisor har påpekt svakheter knyttet til registrering av datoer og nøkkelopplysninger vedrørende inngitt varsel, og datoer og saksopplysninger for gjennomførte undersøkelser.

Skolene synes å ha et bevisst forhold til innsamling, behandling og oppbevaring av personopplysninger. Skolene har en noe ulik praksis på hvor dokumentasjon av skolemiljøsaker oppbevares, men løsningene er godkjente og i tråd med lovkrav.

INNHALDSFORTEGNELSE

Forord	2
Sammendrag	3
Innholdsfortegnelse.....	5
Tabeller og figurer.....	7
1. Innledning	8
1.1 Bestilling	8
1.2 Problemstillinger	8
1.3 Administrativ organisering.....	9
1.4 Om skolene og arbeid med skolemiljøet	9
2. Avdekking – følge med, gripe inn, varsle	11
2.1 Problemstilling	11
2.2 Revisjonskriterier	11
2.3 Data.....	11
2.3.1 Informasjon til ansatte.....	11
2.3.2 informasjon til elever og foreldre	13
2.3.3 Tilsynsordninger	13
2.3.4 Elevundersøkelsen	15
2.3.5 Utviklingssamtaler.....	16
2.3.6 Øvrig systematisk arbeid for å kartlegge skolemiljøet.....	16
2.4 Vurdering	18
3. Oppfølging av skolemiljø saker – undersøke, tiltak, dokumentere	21
3.1 Problemstilling	21
3.2 Revisjonskriterier	21
3.3 Data.....	21
3.3.1 Prosedyrer for varsling og oppfølging	22
3.3.2 Undersøkelser	23
3.3.3 Tiltak.....	24

3.3.4	Aktivitetsplaner og dokumentasjon.....	25
3.4	Vurdering	28
3	Høring	30
4	Konklusjon og anbefalinger	31
4.1	Konklusjon	31
4.2	Anbefaling.....	31
	Kilder	32
	Vedlegg 1 - Metode.....	33
	Vedlegg 2 – Utleddning av kriterier	34
	Vedlegg 3 - Høringssvar	37

TABELLER OG FIGURER

Figur 1 Administrativ organisering, tjenesteområde Kultur og Oppvekst. Klæbu kommune. ..	9
Figur 2. Oppfølgings- og varslingsrutiner skolemiljø, Klæbu kommune.	22
Tabell 1 Gjennomgang av dokumentasjon/aktivitetsplaner Klæbu ungdomsskole.....	26
Tabell 2 Gjennomgang av dokumentasjon/aktivitetsplaner Sørborgen skole.....	27
Tabell 3 Gjennomgang av dokumentasjon/aktivitetsplaner Tanem skole.....	27

1. INNLEDNING

1.1 BESTILLING

Kontrollutvalget i Klæbu kommune vedtok i sak 10/17 å bestille en forvaltningsrevisjon knyttet til mobbing i grunnskolen:

Kontrollutvalget viser til plan for forvaltningsrevisjon for 2016 – 2018 og bestiller en forvaltningsrevisjon med fokus på mobbing i grunnskolen i Klæbu kommune. Prosjektplan og ressursramme legges frem for kontroll-utvalget på utvalgets møte 21. september 2017.

I plan for forvaltningsrevisjon 2016 – 2018 er temaet mobbing omtalt på følgende måte:

Opplæringsloven stiller krav om at kommunene skal arbeide aktivt og systematisk for å fremme et godt psykososialt miljø ved skolene. Har grunnskolene i Klæbu kommune tilstrekkelig fokus på og et godt opplegg for å forebygge, avdekke og håndtere mobbing?

Revisor var til stede i utvalgets møte 03.05.17 og bisto utvalget under behandling av sak 10/17. Kontrollutvalget ønsket at forvaltningsrevisjonen skulle omfatte alle tre skolene i kommunen.

1.2 PROBLEMSTILLINGER

Følgende problemstillinger vil bli besvart i rapporten:

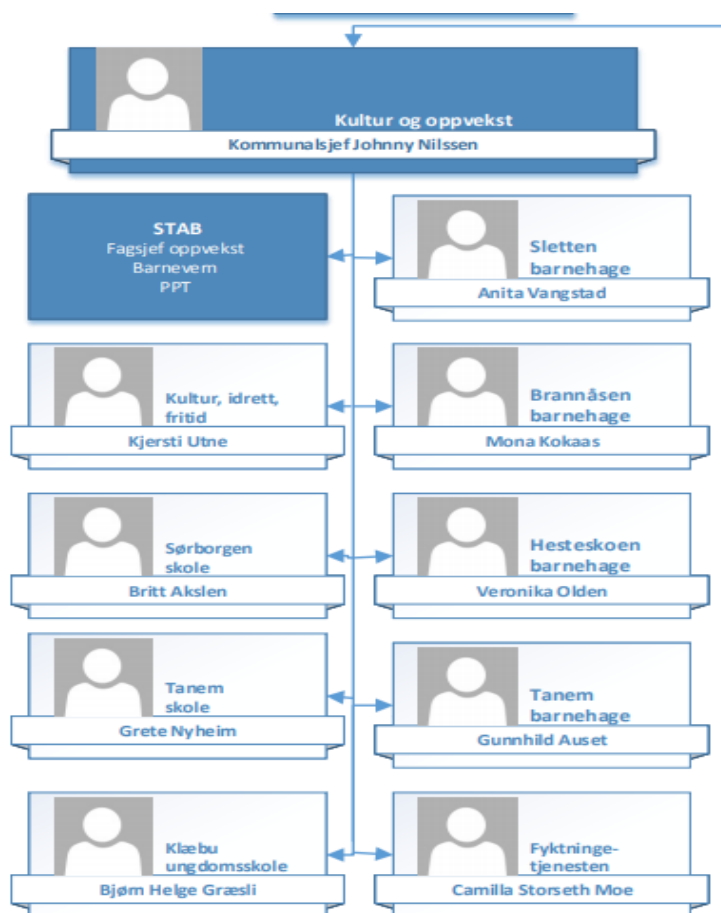
Arbeides det aktivt og systematisk for å avdekke og håndtere mobbing i grunnskolene i Klæbu kommune?

- Kunnskap om skolemiljøet
- Skolemiljøutvalg
- Kompetansetiltak
- Meldinger
- Rutiner og praksis for håndtering av saker
- Dokumentasjon av saker (enkeltvedtak/aktivitetsplan, håndtering av personopplysninger, arkiv)

1.3 ADMINISTRATIV ORGANISERING

Grunnskolene i Klæbu ligger til tjenesteområde Kultur og oppvekst. Rådmannen v/kommunalsjef Kultur og oppvekst har det strategiske ansvaret for tjenesteområdet, mens budsjett-, personal- og fagansvar er delegert til enhetslederne. Det er tre skoler i Klæbu kommune (se Figur 1), hvorav to er barneskoler (1.-7.trinn) og én er ungdomsskole (8.-10.trinn). Tjenesteområdet omfatter i tillegg barnehager, flyktingetjenesten og Kultur, idrett, fritid. Stabsfunksjoner og felles tjenester er direkte underlagt kommunalsjef, dvs Fagsjef oppvekst, Barnevern og PPT.

Figur 1 Administrativ organisering, tjenesteområde Kultur og Oppvekst. Klæbu kommune.

Kilde: <https://www.klabu.kommune.no/globalassets/tekstbibliotek/organisasjon/organisasjonskart-2017-mai.pdf>

1.4 OM SKOLENE OG ARBEID MED SKOLEMILJØET

Klæbu ungdomsskole er eneste ungdomsskole i kommunen. Det betyr ifølge rektor at elevmassen er mer forutsigbar, også når det gjelder hva som kan virke inn på skolemiljøet. Skolen har ca. 300 elever, 100 på hvert trinn, ca. 45 ansatte, hvorav 25-30 lærere. Skolen har tidligere hatt en periode med ustabilitet i ledelse og personell. I elevmiljøet har det også vært

utfordringer en periode. I forbindelse med dette gikk skolen inn i Respektprogrammet, som er et skolemiljøprogram som er utviklet av læringsmiljøsenderet ved Universitetet i Stavanger. Læringscenteret har i den forbindelse bistått skolen med skolemiljøet.

Sørborgen skole er en 1.- 7.skole med 416 elever pr dato. Bygningsmessig karakteriserer rektor Sørborgen som en halvåpen skole. Totalt er det 71 ansatte inkl lærere, SFO-ansatte, administrasjon osv. Skolen ble med i Utdanningsdirektoratets (Udir) sin satsning «Bedre skolemiljø» i 2010, hvor alle ansatte ble involvert, også ansatte ved SFO. For å sikre at alle ansatte var omforent om veien videre, så ble det utarbeidet en veileder. Denne veilederen har alle ansatte et eierskap til, og den gir retning til arbeid med skolemiljøet ved Sørborgen.

Tanem skole var tidligere et oppvekstsenter, men nå har barnehagen ifølge rektor fått egen enhetsleder. Det er allikevel et tett bånd mellom skole og barnehage, da man deler lokaler og uteområde. Ved skolen er det 23 lærere pluss rektor i 100% og 75 % stilling som avdelingsleder med personalansvar for ansatte i SFO. I tillegg er det en fagleder ved SFO og 5 assistenter/barne og ungdomsarbeidere som er ansatt ved SFO. Det er ca 235 elever ved skolen pr i dag. Skolen har fokus på uteaktivitet og fysisk aktivitet, og skoleområdet med hall er egnet for dette. Skolen har ordning med Trivselsledere (elever) som tilrettelegger for aktivitet der alle kan delta. Alle som arbeider ved Tanem skole er kurset i Webster Stratton³, og det er kjørt flere oppfriskningskurs siste år. Dette er grunnkompetansen for arbeidet med sosiale og relasjonelle ferdigheter. I tillegg har skolen en Sosial læreplan for å skape systematikk i arbeidet. 'Det er ditt valg' er et verktøy som lærerne bruker i arbeidet med det psykososiale skolemiljøet. Sosial læreplan er revidert ihht nytt lovverk og mal for aktivitetsplan er lagt inn.

³ <http://www.forebygging.no/Rapporter-og-undersokelser/Evalueringertiltaksvurderinger/Konkrete-tiltak-og-programmer/Anbefalte-program-og-tiltak/Tiltak-for-utsatte-grupper/De-utrolige-arene-Webster-Stratton-/>

2. AVDEKKING – FØLGE MED, GRIPE INN, VARSLE

I dette kapittelet vil vi belyse skolenes arbeid for å avdekke mobbing, og om dette skjer på en systematisk og hensiktsmessig måte.

2.1 PROBLEMSTILLING

For å belyse den overordnede problemstillingen i avsnitt 1.2, så har revisor formulert følgende delproblemstilling:

- Arbeides det aktivt og systematisk for å avdekke mobbing i grunnskolene i Klæbu?

2.2 REVISJONSKRITERIER

Følgende revisjonskriterier er utledet for denne problemstillingen⁴:

- Alle ansatte har fått informasjon om pliktene ift elevenes psykososiale skolemiljø.
 - Følge med, gripe inn, varsle, undersøke, sette inn tiltak, dokumentere
- Alle ansatte er gjort kjent med prosedyrene som skal sikre at pliktene overholdes.
- Informasjon til foreldre om ansvar, rettigheter og prosedyrer i forhold til avdekking av mobbing, på foreldremøter, kontaktsamtaler osv.
- Sikre tilsynsordning i friminuttene med voksne som er gode observatører
- Gjennomføring av elevundersøkelsen.
- Tema i den halvårlege elevsamtalen og utviklingssamtalen med foreldrene

2.3 DATA

Data i dette kapittelet er innhentet gjennom intervju med ansatte og ledelse, og gjennom dokumentasjon. Data er vurdert som tilfredsstillende og tilstrekkelig som grunnlag for revisors vurderinger.

2.3.1 INFORMASJON TIL ANSATTE

Ledelsen ved alle tre skolene i Klæbu tilkjenner at de har hatt skolemiljø som satsningsområde over flere år, og at det har vært stor involvering fra ansatte. Retten til et godt og trygt skolemiljø for elevene er derfor godt kjent. Alle rektorene har informert ansatte om

⁴ Se vedlegg 1 for utledning av kriterier.

rettighetene og pliktene som ligger i kapittel 9A, og skolene har hatt årlig gjennomgang av planer, rutiner og prosedyrer.

Høsten 2017 har vært noe spesiell, med relativt store endringer i Opplæringslovens Kap 9A. Dette har medført at alle rektorene har vært nødt til å en grundig gjennomgang med ansatte om endringene og nye prosedyrer. «Aktivitetsplikten» er utvidet og omfatter fem helt konkrete delplikter for skolen og ansatte, i tillegg til at skolene har fått en utvidet plikt til å dokumentere sakene. Alle ansatte⁵ har nå en plikt til å følge med, til å gripe inn, til å varsle skoleledelsen og undersøke saken, om de har mistanke om at en elev ikke har det trygt og godt på skolen. Skolen, ved rektor, har ansvar for at det iverksettes riktige tiltak, at disse følges, evalueres og dokumenteres gjennom en aktivitetsplan. Aktivitetsplanen skal for ettertiden synliggjøre hvordan skolen har fulgt opp sine delplikter i tråd med loven i den enkelte sak.

Klæbu ungdomsskole har en Sosial læreplan og en egen Handlingsplan mot mobbing. Alle ansatte er gjort kjent med disse ved oppstart av skoleåret. Begge planene tar opp mobbing og trygt psykososialt skolemiljø. Den sosiale læreplanen inneholder årshjul for forebyggende og systematisk arbeid, mens handlingsplan mot mobbing er direkte innrettet mot mobbing som fenomen og hvordan man håndterer konkrete mobbesaker. Skolen har i tillegg oppdaterte prosedyrer og maler for oppfølging av saker der elever ikke har et godt og trygt skolemiljø. Ansatte bekrefter i intervju at informasjon er gitt til ansatte og at lovendringene og pliktene er diskutert.

Ved Sørborgen har man utarbeidet en «Veileder for arbeidet med vårt skolemiljø» (2014). Denne gjennomgås to ganger pr år i samarbeid med ansatte. Med innføringen av nytt regelverk (Kap 9A), så har man måttet gjennomgå alt på nytt og se hvilken betydning dette får for det videre arbeidet. Veilederen er selve grunnmuren i det forebyggende arbeidet i skolemiljøet. I tillegg har skolen en «Sosial læreplan» som inneholder prosedyrer for hvordan ansatte skal opptre om det avdekkes at en elev ikke har det trygt og godt på skolen. Sosial læreplan er oppdatert mht prosedyrer og maler i tråd med lovendringene. Både ledelse og ansatte kjenner på at man står trygg grunn med veilederen, ved at alt arbeidet er kunnskapsbasert/forskningsbasert og at man vet hva som virker.

Tanem skole har som de øvrige skolene en Sosial læreplan. Rektor framhever at dette bidrar til systematikk i arbeidet. Sosial læreplan er revidert ihht nytt lovverk og mal for aktivitetsplan er lagt inn. Høsten 2017 kom det lovendring i Kap 9A, og det ble derfor brukt mye tid på dette i oppstart av skoleåret. Alle ansatte var med på dette opplegget fordi alle ansatte var omfattet

⁵ <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/aktivitetsplikt/>

av nye plikter. Skolen har etablert et fungerende skolemiljøutvalg, og her er både elever, ansatte, foresatte, ledelse og kommunen representert.

2.3.2 INFORMASJON TIL ELEVER OG FORELDRE

Et ledd i det systematiske arbeidet med skolemiljøet er å informere elever og foresatte om hvilke rettigheter og plikter som gjelder, og dermed hvilke forventninger som ligger til grunn til de ulike aktørene i skolemiljøet. Det er viktig å vite hvordan man kan bidra i det forebyggende arbeidet ved skolen, og hvordan enkeltsaker skal håndteres når de avdekkes.

Ved alle skolene bekreftes det at det avholdes skolemiljøutvalg. Det er noe ulik aktivitet i de tre utvalgene. Sakene som behandles er i stor grad knyttet til elevenes fysiske miljø, og handler om alt i fra trafikkregulerende tiltak til innkjøp av utstyr til bruk i skolegården. Alle utvalgene blir informert om de overordnede resultatene fra elevundersøkelsen. Høsten 2017 er det informert om endringer i lovverket knyttet til elevenes skolemiljø.

Rektor ved ungdomsskolen viser til at det nye lovverket har blitt gjennomgått på foreldremøter. Det er lenke til informasjon om bestemmelsene på skolens hjemmesider, og det er informert om bestemmelsene og prosedyrene i klasserommet (med tolk der det har vært nødvendig). FAU er informert om og får gi synspunkter til skolens systematiske arbeid med skolemiljøet. Tilsvarende bekrefter rektor ved Sørborgen at det er informert i foreldremøter, på skolens hjemmeside og ikke minst har kontaktlærerne informert og diskutert dette med elevene.

Rektor ved Tanem skole forteller at hun har møter med FAU hver måned, og de er godt informert om lovendringer og hvordan skolen håndterer dette. I tillegg er det gitt informasjon til foreldre på alle trinn. Her ble det avholdt et foreldremøte for 1.-4. trinn og et møte for 5.-7.trinn. Rektor opplever å ha et tett og godt samarbeid med foreldrene ved skolen. Ledelsen har i tillegg hatt møter med hvert trinn og forklart elevene rettighetene, og ungene er gitt anledning til å spørre om det de lurer på. Dette er selvsagt tilrettelagt og forklart på en slik måte at ungene forstår innholdet.

FAU- lederne som er intervjuet bekrefter at informasjonen om rettighetene til et godt og trygt skolemiljø, og lovendringene på dette området, er presentert for foreldrene i foreldremøter på skolen.

2.3.3 TILSYNSORDNINGER

Det er krav til at skolene skal føre tilsyn med elevene i skoletiden, for å ivareta elevenes rett til et godt og trygt skolemiljø. Alle skolene i Klæbu har planer for gjennomføring av inspeksjon.

Disse planene inneholder dager, tidspunkter og områder hvor voksne er tildelt oppgaver for nærvær og observasjon. Rektorene påpeker at disse planene ikke er statiske, men at de revideres opptil flere ganger pr år, med bakgrunn i innspill fra lærere. Ledelsen ved alle skolene forteller at de har revidert inspeksjonsplanen inneværende år. Dette har skjedd på bakgrunn av ROS-analyser og diskusjoner med ansatte.

Rektor ved Sørborgen framhever gode inspeksjonsplaner som et viktig verktøy for å sikre et godt skolemiljø. Dette fordi man erfaringsmessig vet at mobbing/krenkelser ofte skjer der voksne ikke er tilstede. Forflytning, overganger og garderober er nevnt som risikoområder.

Ved Tanem skole forteller rektor at plikten til å følge med er gjennomgått med og diskutert av alle ansatte. Skolen prioriterer tilstedeværelse av voksne der ungene er, enten det er overgangssituasjonen eller ute i frilek. Inspeksjon og planer for inspeksjon er viktig. Kontaktlærerne er i hovedsak sammen med sine elever til enhver tid, ute og inne. I tillegg prioriterer ledelsen å være tilstede ute der ungene er, og rektor er tett på sine lærere og mye ute i felt. Dette gir godt rom for å følge med og avdekke om noen ikke har det bra på skolen.

Revisor har i alle intervju stilt spørsmål om hvordan ansatte oppfyller plikten til å gripe inn om de observerer mobbing og andre krenkelser. Ledelsen ved ungdomsskolen uttrykker at dette kanskje er det vanskeligste området, f.eks. hvor langt den enkelte ansatte skal strekke seg i forhold til sin egen sikkerhet. Men det går på å gripe inn i «ting som ikke er ok». Balansere mellom det å la elevene selv få mulighet til å ordne opp, og der det er nødvendig å gripe inn. Her er det individuelle forskjeller mellom lærere på hvordan de vil gripe inn. Noen er nokså trygge i nesten alle situasjoner hvor de må gripe inn, andre er sjelden trygg i slike situasjoner. Rektor mener at her må det foretas en avveining mellom opplæringslovens bestemmelser om trygt skolemiljø og arbeidsmiljølovens bestemmelser om arbeidsmiljøet til lærerne og andre som jobber ved skolen.

Ved Sørborgen gis det uttrykk for at alle ansatte er klar over at de har plikt til å gripe inn når de observerer uønsket atferd. Begrepet nulltoleranse er diskutert med ansatte, og man er blitt bevisst på at man som skole må bli tøffere til å ta tak i alle situasjoner som er uheldige. Det er viktig å være tydelig på at det er nulltoleranse for mobbing, diskriminering, vold, trakassering og andre krenkelser. I all hovedsak er det snakk om muntlige beskjeder om å stoppe.

RBUP⁶ har i prosjektperioden for Læringsmiljøprosjektet undervist ansatte ved Sørborgen i hvordan de kan og bør gripe inn i situasjoner hvor det kan være snakk om fysisk inngripe/skjerming, eksempelvis i det å gripe inn uten å selv bli skadet. Der nest har det vært spesiell kursing i det å gripe inn for ansatte som hadde spesielt ansvar for et utagerende barn.

⁶ <https://www.ntnu.no/rkbu>

Det fantastiske er ifølge rektor å se at dette virker! At utageringen har avtatt kraftig, og at elev og ansatte har det mye bedre. Ansatte er klar over retten til å påberope seg nødverge.

Ledelsen ved Tanem forteller at det arbeides kontinuerlig (forebyggende) for at uheldige situasjoner ikke skal oppstå på skolen, men ting skjer. Som regel løser det seg gjennom samtale/prat, men det hender jo at man må skille elever fysisk. Kontaktlærerne for aktuelle elever tilkalles umiddelbart om noe skjer, dette pga relasjon til elev(ene). Lærerne har ikke fått spesiell kursing i hvordan de skal gripe inn, men dette er noe man bør vurdere framover.

2.3.4 ELEVUNDERSØKELSEN

Det er obligatorisk for skolene å gjennomføre nasjonale undersøkelser knyttet til læringsmiljøet, og følge opp resultatene fra disse undersøkelsene lokalt. Dette er et ledd i at skolene skal ha systematisk kunnskap om skolemiljøet på egen skole.

Ved Klæbu ungdomsskole gjennomføres elevundersøkelsen på 8. og 10.trinn, i tråd med kravene fra Utdanningsdirektoratet. Rektor forteller at elevundersøkelsen er frivillig for elevene å besvare. Rektor både håper og tror at de som ikke har det bra benytter muligheten til å svare. Han tror likevel at tallene uttrykker «best case», og at det kan være mørketall. Skolen har oppfordret elevene til å si ifra til kontaktlærer, eller andre som er i posisjon til følge opp, dersom de har krysset av for «mobbet». Etter at elevundersøkelsen er avsluttet, begynner jobben med å gjennomgå undersøkelsen og følge den opp. Det er tilgang til dataene på klassenivå. Skolen gjennomfører den på flere trinn, slik at det er lettere å følge opp et kull over tid og sammenligne med andre. Resultatene tas opp og diskuteres i personalet. Rektor mener det er viktig at man stiller seg kritisk til resultatene, ser etter tydelige avvik, og at man samtidig bruker flere kilder til informasjon. Skolen gjennomfører også et program som heter «Klassetrivsel.no». Det er en trivselsundersøkelse som ikke er anonymisert. Svakheten med den var at forarbeidet ikke var optimalt, så det er noen forbehold i resultatene.

Elevundersøkelsen gjennomføres årlig på 7.trinn ved Sørborgen. Dette er obligatorisk. Kontaktlærerne gjør forarbeid og gjennomfører, mens rektor bidrar i oppfølgingsarbeidet. Resultatene drøftes mellom ledelse og kontaktlærere, og dernest presenteres og diskuteres resultatene med elevene. Rektor deltar under presentasjon og diskusjon med elevene. Skolen har strevet litt med gjennomføring av elevundersøkelsen overfor 5. og 6.trinn. Spørsmålene kan være vanskelige å forstå. Ved behov følger skolen opp elevundersøkelsen med Spekter-

undersøkelser (Roland)⁷. Skolen har gjennomført trivselsundersøkelser på 1.-4.trinn, men dette ble ikke gjort i 2017.

Ved Tanem skole gjennomføres trivselsundersøkelser for 1.- 4.klasse og elevundersøkelsen på 7.trinn. Ulempen med disse undersøkelsene er at de er anonyme. Derfor har skolen også brukt Spekter, som er en ikke-anonym trivselsundersøkelse. Dette gir større rom for å identifisere og gjøre noe med eventuelle utfordringer. Skolen vurderer å bruke klassetrivsel.no fra høsten av, da dette letter analysearbeidet i betydelig grad. Dette gjør at resultatene kommer fram raskere, og man kan iverksette tiltak på et tidligere tidspunkt.

2.3.5 UTVIKLINGSSAMTALER

Skolene er pålagt å gjennomføre halvårssamtaler med elever og foreldre, og utviklingssamtaler med elevene. Ofte er disse samtalene slått sammen til foreldresamtale/kontaktsamtale. Dette er en arena for å drøfte elevens faglige utvikling, og eventuelle utfordringer (eks læringsmiljø).

Kontaktsamtalene gjennomføres som forutsatt ved ungdomsskolen, og FAU-leder bekrefter at skolemiljø og trivsel var en del av elev-/foreldresamtalen. Hun forteller videre at kontaktsamtalene er korte (30 minutter), så sakene blir gjennomgått raskt.

Ledelsen ved Sørborgen viser til at utviklingssamtalene mellom lærer, elev og foreldre er en viktig del av det systematiske arbeidet med skolemiljøet. Trivsel og relasjoner er et fast tema for disse samtalene. Her blir det ført referat (skjema) fra samtalene, og dette legges som dokumentasjon i elevmappene. Eventuelle utfordringer knyttet til den enkelte elevs skolemiljø vurderes av kontaktlærer, som ved behov involverer skoleledelsen. Samtalene mellom lærer, elev og foreldre er en viktig mekanisme for å forsikre seg om og dokumentere elevenes trivsel på skolen. Ordningen er tilsvarende for Tanem skole, noe som bekreftes av både ledelse og leder for FAU.

2.3.6 ØVRIG SYSTEMATISK ARBEID FOR Å KARTLEGGE SKOLEMILJØET

Alle skolene i Klæbu kommune har gjennomført risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser) for skolemiljøet ved den enkelte skole i 2017. Disse ROS-analysene har tatt for seg risiko knyttet både til elevenes fysiske og psykososiale skolemiljø. Her har alle ansatte ved skolene vært involvert i analysearbeidet, og de har hatt mulighet til å påpeke svakheter ved skolens

⁷<https://laringsmiljosenteret.uis.no/skole/mobbing/siste-nytt-om-mobbing/spekter-er-lansert-article122057-21245.html>

arbeid og mulige forbedringsområder. Både ledelse og ansatte viser til at dette har vært nyttige prosesser som har bidratt til revidering og iverksetting av nye tiltak. Eksempelvis har dette bidratt til tiltak som økt voksentetthet i gitte situasjoner og endrede inspeksjonsplaner.

Skolene har flere samarbeidspartnere, både kommunale tjenester og eksterne aktører. Disse aktørene kan bidra konstruktivt til kartlegging av skolemiljøet og i forbedringsarbeid. Skolehelsetjeneste, PPT, fysio-/ergoterapitjeneste og barnevern er kommunale tjenester som grunnskoler over hele landet har et etablert samarbeid med. Skolehelsetjeneste og PPT er ofte å betrakte som skolens ansatte, da de utfører fast arbeid ved skolene.

Leder for PPT i Klæbu forteller at de jobber med psykososialt skolemiljø både knyttet til enkeltsaker og til systemarbeid. I enkeltsaker kan det ofte være miljøet rundt eleven; klassen, vennerelasjoner osv., som PPT hjelper med. Når det gjelder systemtilnærming har PPT bistått skolene med satsingen på bedre skolemiljø, der blant annet programmet «de utrolige årene»⁸ har vært brukt. Modellen er utviklet av Carolyn Webster Stratton, og tar for seg ulike temaer for klasseledelse, lærer-elevrelasjon og elev-elevrelasjoner. PPT har blant annet vært på foreldremøter og holdt foredrag om dette arbeidet.

PPT-leder gir eksempler på andre aktiviteter de har gjennomført, eksempelvis seminar med personalet på enkelte trinn, på tvers av funksjonen (lærer, assistenter, renhold). De tilbyr elevsamtaler, for at de (elevene) kan snakke med andre enn de som er på skolen. Ansatte i PPT kan ha et annet perspektiv enn skolens personal. PP-tjenesten skal ikke drive oppsøkende virksomhet. Men kontaktordningen mot skolene gjør at det er tett dialog mellom skolen og PP-tjenesten.

Rektor ved ungdomsskolen forteller at de har et tett samarbeid med PPT. De (PPT) er ajour med enkeltsaker, og har tid og rom til å jobbe systematisk med skolemiljøet. De er tilstede ukentlig ved skolen. Personalet får veiledning i f.eks. ADHD-diagnoser, som ikke bare berører enkelteleven, men også de som er rundt eleven. Skolehelsetjenesten samarbeider også tett med skolens ledelse og personalet om elevenes psykiske helse. Her er det et problem at de hører til en annen sektor og lovverk (helse og omsorg), slik at taushetsplikten trer sterkt inn, og de rapporterer ikke til skoleledelsen. Skolehelsetjenesten har mest dialog med sosialpedagogisk rådgiver og rektor. Helsesøster oppleves å bli brukt hyppig av elevene og det er et stort behov for denne tjenesten ved skolen. FAU-leder viser også til at helsesøster

⁸ De Utrolige Årene (DUÅ) er et statlig finansiert tiltak som hjelper familier og fagfolk til å fremme godt samspill med barn, forebygge at vansker utvikler seg eller til for å bryte mønstre som har gått seg fast og som er krevende å leve i eller direkte skadelig over tid.

er en viktig og mye brukt tillitsperson for elevene, og som kan veilede i små og store utfordringer.

Ledelsen ved Sørborgen skole mener at samarbeidet med PPT har vært uvurderlig for skolen. Skolen har opplevd fantastisk støtte og veiledning fra PPT i forhold til arbeid med skolemiljøet. I tillegg har skolen fått helsesøster tre dager i uka, noe som gir et godt tilbud til elever som er sårbare og som kanskje sliter med ulike ting i skolehverdagen. Helsesøster er eksempelvis veldig flink til å hjelpe ungene med mestringsstrategier, slik at de kan fungere godt i fellesskapet. Hun er meget etterspurt av elevene, og hun har mange samtaler pr uke. Skolen gjennomfører også en tverrfaglig «Ressursuke» på 2.trinn hvert år. Hovedfokuset er at skolen i samarbeid med øvrige tjenester skal kartlegge alle barns styrker. Her er lærere, skolehelsetjenesten, PPT, fysioterapeut, ergoterapeut og barnevern. Alle disse er med og observerer trinnet i en helt ordinær skoleuke. Foruten planlegging og gjennomføring av observasjonene, så brukes deler av siste dag til å oppsummere alle observasjoner knyttet til det enkelte barnet. Dette oppleves som positivt av alle parter, da man ser litt ulike ting knyttet til den enkelte eleven. Det innsamlede materialet og fagpersonenes vurderinger gir et godt grunnlag for lærerne til å jobbe videre. Samtidig er det veldig stas å ta et slikt materiale inn i kontaktsamtale med foreldre, da fokuset har vært styrkene til det enkelte barnet. Det har også resultert i konkrete tiltak som eksempelvis målrettet arbeid mot en gruppe jenter, der man slo fast en uheldig utvikling.

Samarbeidet med PPT om råd og veiledning knyttet til skolemiljøet er ifølge rektor ved Tanem skole uvurderlig. PPT har faste dager ved skolen og er en veldig god støtte for lærerne i det systematiske arbeidet med skolemiljøet.

Leder for PPT er av den oppfatning at skolene i Klæbu jobber mer likt nå enn før. Det er bedre samarbeid, og ledelsen i kommunen ønsker at skolene skal framstå mer helhetlige og samlet, også i arbeidet med skolemiljøet. PP-tjenesten er tett på skolene, og har snudd tilnærmingen til å jobbe mer systemrettet, men uten at det er ventelister i enkeltsakene.

Alle skolene viser til at de i løpet av det siste året har hatt kontakt med ulike eksterne aktører og kompetansemiljø, knyttet til arbeidet med skolemiljø. Både Trondheim kommune, fylkesmannen, Læringsmiljøsentret ved UiS og RBUP er aktører som er brukt inn i skolene.

2.4 VURDERING

Kunnskap er en forutsetning for å kunne forebygge, avdekke og følge opp skolemiljø saker på en god måte. At ansatte, elever og foreldre er informert om egne rettigheter og plikter i dette arbeidet er derfor avgjørende. I forbindelse med lovendring i august 2017, så har skolene

gjennomført et omfattende informasjonsarbeid knyttet til elevenes skolemiljø. Alle skolene har informert ansatte om og diskutert innholdet i ny lov. Her er både aktivitetsplikten og de ulike delpliktene gjennomgått, og skolene har begynt å revidere mobbeplaner og sosiale læreplaner på bakgrunn av dette. Det er gitt informasjon om retten til et godt og trygt skolemiljø i foreldremøter, og informasjonen ligger også tilgjengelig for alle på skolenes nettsider. Både lærere, ledelse og foreldrerepresentanter er omforent i at dette er godt kjent. Ledelsen ved alle skolene understreker at dette informasjonsarbeidet gjennomføres årlig. Skolene viser i tillegg til at informasjonen er gjennomgått og diskutert med elevene i klasser/grupper. Skolene avholder også møter i skolemiljøutvalg, hvor det informeres om skolens arbeid med skolemiljøet. I skolemiljøutvalgene er kommunen, ansatte og foreldre/elever representert. Revisor vurderer derfor at skolene har ivaretatt plikten til å informere ansatte, elever og foreldre.

Tilsynsordningene ved skolene revideres jevnlig ut i fra drøftinger om hvilke områder og situasjoner som innebærer risiko for at noe uheldig skal inntreffe. Det er viktig for skolene at ansatte er tilstede ved alle overgangssituasjoner og at voksne dekker hele skolens uteområde i friminuttene. Ansattes grunnkompetanse gjennom ulike skolemiljøprogrammer, ansattes kjennskap og relasjoner til elevene, og ansattes erfaring, framheves som viktig for å gjøre gode observasjoner. Tilsynsordningene sikrer også nærhet til elevene og hurtig respons om det skulle bli nødvendig å gripe inn. Revisor vurderer at skolene arbeider tilfredsstillende for å sikre gode tilsynsordninger.

De obligatoriske elevundersøkelsene (7.trinn, 10.trinn), gjennomføres systematisk på skolene i Klæbu. I tillegg er undersøkelsene gjennomført på andre trinn med ulike erfaringer. Ansatte forteller at de får en gjennomgang av skolens resultater og at de får tilgang til resultatene for egen klasse/gruppe. Kontaktlærerne har ansvar for å drøfte resultatene med egen klasse, og om nødvendig gjøre tiltak ut i fra resultatene og diskusjonene i klassen. Flere påpeker at det er problematisk at undersøkelsen er anonym, og ved ungdomsskolen uttrykker rektor en god del skepsis til resultatene. Elevundersøkelsen gir allikevel en viss indikasjon på hvordan skolemiljøet vurderes fra elevenes side. Revisor vurderer gjennomføring og behandling av resultatene til å være i tråd med de kravene som gjelder.

Utviklingssamtalene kan være en god arena for å ta opp spørsmål og eventuelle bekymringer knyttet til elevens skolemiljø. Det bekreftes fra alle som er intervjuet at trivsel og skolemiljø er tema i alle utviklingssamtaler ved skolene i Klæbu. Ved barneskolene skjer dette ut i fra en fastlagt mal/skjema for utviklingssamtaler. Kontaktlærerne noterer ned det som framkommer av opplysninger knyttet til skolemiljøet, og disse skjemaene oppbevares i elevmappene. Ved ungdomsskolen oppleves utviklingssamtalene mer fagrettet og ifølge FAU-leder er det avsatt

noe knapp tid. Revisor vurderer at skolene har en tilfredsstillende gjennomføring av utviklingssamtaler hvor skolemiljø er tema.

Alle skolene har gjennomført risiko- og sårbarhetsanalyser for elevenes skolemiljø i 2017, og ansatte har vært involvert i disse analysene. Skolene har iverksatt og endret tiltak som følge av resultatene i analysene. Samtlige skoler viser også til at de henter inn kompetanse fra eksterne aktører etter behov og at PPT er godt inne i det systematiske arbeidet med elevenes skolemiljø. Dette vurderer revisor som en stor styrke i det systematiske forbedringsarbeidet som foregår ved skolene.

3. OPPFØLGING AV SKOLEMILJØSAKER – UNDERSØKE, TILTAK, DOKUMENTERE

I dette kapittelet vil vi belyse skolenes arbeid for å følge opp enkeltsaker der elever blir mobbet eller krenket, og om dette skjer på en systematisk og hensiktsmessig måte.

3.1 PROBLEMSTILLING

For å belyse den overordnede problemstillingen i avsnitt 1.2, så har revisor formulert følgende delproblemstilling:

- Arbeides det aktivt og systematisk for å følge opp skolemiljøsaker i grunnskolene i Klæbu?

3.2 REVISJONSKRITERIER

Følgende revisjonskriterier er utledet for denne problemstillingen⁹:

- Skolen må ha prosedyrer for å håndtere varsel og disse må være kjent
- Skolen skal umiddelbart undersøke saker som blir varslet
- Skolen skal sette inn egnede tiltak
- Skolen skal vurdere om tiltakene virker
- Skolen skal utarbeide en aktivitetsplan (dokumentere saken)
 - hvilket problem som skal løses
 - hva skolen har planlagt
 - når tiltakene skal gjennomføres
 - hvem som er ansvarlig
 - når tiltakene skal evalueres

3.3 DATA

Nedenfor presenteres data for hvordan skolene arbeider med oppfølging av konkrete skolemiljøsaker, deriblant mobbesaker. Data er innhentet gjennom intervju og ulike typer dokumentasjon. Blant annet er det foretatt en gjennomgang av dokumentasjon for 15 skolemiljøsaker.

⁹ Se vedlegg 1 for utledning av kriterier.

3.3.1 PROSEDYRER FOR VARSLING OG OPPFØLGING

I Klæbu kommune ble det med virkning fra 1.8.17 innført nye Oppfølgings- og varslingsrutiner – skolemiljø. Dette som en konsekvens av at endringer i opplæringslovens Kap 9A trådte i kraft fra denne datoen. Både ledelse og ansatte sier i intervju at det er informert om disse til alle ansatte, at de er tilgjengelig for alle ansatte og at ansatte har diskutert innholdet i disse. Informasjon om og diskusjon av rutinene har vært en del av planleggingsdagene høsten 2017.

Figur 2. Oppfølgings- og varslingsrutiner skolemiljø, Klæbu kommune.

Oppfølgings- og varslingsrutiner skolemiljø fra 01.08.2017

Alle elever har rett til å ha det trygt og godt på skolen.

Alle ansatte skal gjennom ord og handlinger, observasjon og inngripen bidra til å sikre denne retten.

Alle ansatte skal være årvåkne og aktivt observere hvordan elevene har det alene og i samspill.

Alle skal særskilt følge med på elever som har en særlig sårbarhet.

Ansatte som mistenker eller avdekker at elever ikke har det trygt og godt på skolen skal ved behov gripe inn og alltid varsle ledelsen muntlig eller skriftlig uten unødig opphold. Ansatte plikter å varsle rektor ved krenkelser begått av voksne.

Når slike forhold er varslet skal rektor sørge for at elevens skolemiljø blir undersøkt og eventuelle tiltak iverksatt. Involverte elever har rett til å bli hørt.

Tiltak ut over den ordinære oppfølginga av skolemiljø og enkeltelever skal nedfelles i en aktivitetsplan som følges opp etter delegasjon.

Det skal settes inn tiltak inntil eleven igjen har et trygt og godt skolemiljø.

Kilde: Klæbu kommune

Det er ingen formkrav til et varsel om brudd på retten til et godt og trygt skolemiljø. Alle som arbeider i skolene har plikt til å varsle skoleledelsen om de mistenker eller avdekker slike brudd, mens alle andre (eksempelvis foreldre, medelever etc) har rett til å varsle. Et varsel kan derfor inngis både muntlig og skriftlig, og det er skoleledelsens oppgave å identifisere henvendelsen som et varsel om brudd på retten til et godt og trygt skolemiljø.

Revisor har i intervju spurt om hvordan det er lagt til rette for å varsle, hvordan det varsles, hvordan varsel håndteres og hvor raskt det blir tatt tak i varslinger. Kommunen har lagt til rette for at varslinger skal kunne gis digitalt. På kommunens intranett kan ansatte varsle skoleledelsen gjennom et elektronisk skjema som går direkte til rektor ved aktuelle skole. Ansatte ved alle skolene er informert om dette, men rektorene tilkjenner at ansatte fortsatt melder hyppigst ved å ta direkte kontakt og muntlig. Samtlige rektorer viser til at det er viktig at de har åpen dør for ansatte og at det er lav terskel for å stikke innom kontoret.

Rektorene mener det er positivt at skolene nå har fått et elektronisk system for å varsle/melde bekymring. Dette gjør at ledelsen til enhver tid har oversikt og kontroll på uheldige ting som skjer i skolemiljøet. Ved ungdomsskolen forteller rektor at han har laget seg en oversikt over alle varslede saker, og hvor han angir status på oppfølging fortløpende. Rektorene har understreket viktigheten av at lærerne kommer til dem og snakker om sakene (åpen dør), og at de ikke skal slutte med det selv om sakene meldes i systemet. Lederne mener at det blant lærerne kan være en terskel ift det digitale, og at en del ansatte derfor kommer på døra i stedet for å melde i systemet. Dette mener de det skal være aksept for i en overgangsperiode.

3.3.2 UNDERSØKELSER

Skolen har en plikt til å undersøke alle varsler og mistanker om krenkninger som mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Utdanningsdirektoratet understreker atplikten til å undersøke betyr at skolen skal undersøke elevens opplevelse av skolemiljøet. Skolen skal ikke skaffe og vurdere bevis for eller mot at eleven er blitt krenket eller mobbet. Undersøkelsene må ha som formål å få frem fakta om situasjonen og hva som påvirker hvordan eleven opplever skolemiljøet.

Alle skolene oppgir at det er naturlig at ansatte med en god relasjon til den eleven som antas å være krenket eller mobbet, også er den som først gjør undersøkelser i saken. Ofte er det derfor kontaktlærer som gjennomfører de første undersøkelsene etter at skoleledelsen er varslet. Rektor ved ungdomsskolen understreker at skoleledelsen ofte er involvert i undersøkelsene der det er avdekket eller mistanke om alvorlige krenkninger. Ved ungdomsskolen er sosiallærer ofte koblet på i de fleste sakene.

Ledelsen ved Sørborgen viser til at man mange ganger undersøker som en del av det forebyggende arbeidet. Det kan eksempelvis gå på uro i enkelte klassemiljø, hvor man gjør tiltak for å bedre situasjonen. Da må man finne ut hva som er årsaken til uroen. Ved undersøkelser er det vanlig med både observasjon og samtaler med ulike personer. I enkeltsaker så er det ofte kontaktlærer som foretar undersøkelsene. Snakker med elev og foreldre. Og de er bevisste på at det er elevens opplevelse de skal undersøke, ikke nødvendigvis få rede på alt som har skjedd i saken. Om det blir snakk om å ta kontakt med «motpart» i saken, så er det rektor som overtar undersøkelsene. Rektor understreker at det er veldig viktig å få foreldre tidlig på banen. Dette er nøkkelen for å finne løsningen i saken. Foreldre må være med på laget. Tilsvarende beskrivelser er gitt fra ansatte og ledelse ved Tanem skole. Her følger man skolens mobbeplan. Rektor mener at det aller viktigste er at man tar tak i alle varsel, undersøker og iverksetter tiltak. Gjennom samtaler med lærere, elever og foreldre, så danner man seg et bilde av elevens situasjon og greier å sette ord på hvorfor vedkommende ikke har det trygt og godt på skolen.

3.3.3 TILTAK

Et viktig hensyn bak endringene i opplæringslovens Kap 9A var å understreke viktigheten av å sette inn tiltak raskere. Fylkesmannen kan nå behandle saker som meldes fra elever og foreldre dersom de ikke er fornøyd med skolens tiltak, og det har gått mer enn en uke siden rektor ble varslet.

Alle rektorene forteller at varsel om mobbing eller krenkelser skal undersøkes straks, og helst i løpet av samme skoledag. I tråd med kommunens rutiner, så skal det utarbeides aktivitetsplaner der man iverksetter tiltak ut over den ordinære opplæringa av skolemiljø og enkeltelever.

Det vanligste tiltaket er å gjennomføre samtaler med den eleven det gjelder. Rektor ved ungdomsskolen forteller at fylkesmannen ikke er fornøyd med slike tiltak som det eneste tiltak. Men erfaringen ved skolen er at det som oftest er det beste, og det eneste tiltaket som skal til. Rektor viser til at samtaler i klasse/gruppe skjer også. Andre tiltak kan være observasjon, samtale med helsesøster, opplyse klassen (med samtykke) om en elevs utfordringer, omorganisere elevene/klassene, midlertidig bytte av klasse. I verste fall går det bekymringsmelding til barnevernet. Et viktig tiltak kan være å hjelpe elever med strategier for å håndtere situasjoner (f.eks. sinnemestring).

Sørborgen har ifølge ledelsen ikke hatt klassiske mobbesaker de siste to-tre årene, men det har vært andre typer skolemiljø saker (krenkelser, trakassering etc). Tiltak kan være alt i fra

samtaleoppfølging med elev og foreldre, til mer inngripende tiltak som skjerming og skolebytte. Tiltakene må vurderes helt konkret i den enkelte saken. Ofte kan miljøtiltak overfor gruppe/klasse være effektive, og dette anvendes ganske ofte. I den grad tiltakene er individrettet og inngår i aktivitetsplan, så evalueres tiltakene fortløpende og ihht fastsatte datoer. Ansvarlig for oppfølging navngis i aktivitetsplan.

Ved Tanem skole skrives aktivitetsplan i alle saker som varsles, og hvor det oppgis at elever ikke har det godt og trygt på skolen. Man skriver alltid når foreldre varsler eller ungene selv varsler. Skolen skriver også plan dersom det avdekkes ting gjennom ulike kartlegginger. Det er alltid en diskusjon om hvilke saker det er nødvendig å skrive aktivitetsplan til. De vanligste tiltakene er nok observasjon og samtaler. Mye løser seg gjennom samtaler med eleven. Nå har rektor virket i stillingen i litt over et år, og hun har ikke opplevd at saker ikke løser seg gjennom samtaler. Hun mener det er viktig at samtalene gjentas ganske hyppig og evalueres kontinuerlig. Det har skjedd at skolen har foretatt gruppebytte for enkeltelever innad på trinn og at elever har ekstra voksenstøtte i friminutt.

3.3.4 AKTIVITETSPLANER OG DOKUMENTASJON

Djupedalsutvalget (NOU 2015: 2 2015) påpekte i forkant av endringene i opplæringsloven at rettssikkerheten i skolemiljøsaker var en utfordring. Mobbesaker og andre skolemiljøsaker var erfaringsmessig svakt dokumentert, noe som både svekket elevenes klagemuligheter underveis og kommunenes stilling i et eventuelt rettslig oppgjør. Før 1.8.17 fattet skolene enkeltvedtak i slike saker, og hvor kvaliteten på vedtakene erfaringsmessig varierte stort. Etter 1.8.17 skal skolene utarbeide aktivitetsplaner og ta vare på all dokumentasjon som viser hvordan skolen har oppfylt sine lovpålagte plikter i den aktuelle saken (følge med, gripe inn, varsle, undersøke, sette inn tiltak). Udir skriver¹⁰ at skolen må dokumentere skriftlig hva de gjør for å sørge for at elever har det trygt og godt på skolen. Dokumentasjonen skal sikre at:

- elever og foreldre får et bevis på at skolen tar saken deres seriøst og at de forplikter seg til å hjelpe eleven
- fylkesmannen raskt kan få oversikt hvis saken meldes dit
- at saken er tilstrekkelig belyst ved eventuelle tilsyn, erstatningssaker eller straffesaker.

Det er ingen formkrav til en slik aktivitetsplan, men Udir har utarbeidet et forslag til mal som er tilgjengelig på deres nettsider. Aktivitetsplanen er ikke et vedtak med klageadgang, men elever og foreldre kan klage til fylkesmannen dersom de ikke er fornøyd med skolens

¹⁰ <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/aktivitetsplikt/#mal-for-dokumentasjonsplikten>

håndtering av saken. Fylkesmannen kan etter klage gi pålegg om hva skolene skal gjøre for å gjenopprette et godt og trygt skolemiljø for eleven, og de kan ilegge skolen tvangsmulkt.

Revisor har bedt om å få gjennomgå de fem siste aktivitetsplaner/enkeltvedtak knyttet til saker om psykososialt skolemiljø¹¹ ved hver skole. Totalt har skolene dokumentert og redegjort for oppfølgingen av 15 enkeltsaker knyttet til retten til et godt og trygt psykososialt skolemiljø.

Samtlige skoler i Klæbu kommune har utarbeidet nye maler for aktivitetsplaner i tråd med nytt regelverk. To av skolene, ungdomsskolen og Sørborgen, anvender en mal som ligger tett opp til Udir sitt malforslag. Tanem har utarbeidet sin egen mal for aktivitetsplan.

I tabellen under er det gitt en skjematisk framstilling av skolenes dokumentasjon i den enkelte saken. Under punktet varsling, så ser vi at det ved Klæbu ungdomsskole er mangelfulle opplysninger i fire av fem saker. Dette dreier seg om at varslingen ikke er datert, at det mangler opplysninger om hvem som har varslet eller at det ikke er gjengitt hva varselet gjelder. Disse opplysningene er viktige for at en ekstern part, eks fylkesmannen, skal kunne vurdere hvorvidt skolen har tatt tak i saken tilstrekkelig raskt. Det vil også være viktig mtp å gjenfinne dokumentasjon knyttet til saken i andre arkiv.

Skolen er forpliktet til å undersøke saken så raskt som mulig, og redegjøre for saken når den er undersøkt. Også her er det viktig å dokumentere hva som er gjort av undersøkelser, når de er gjort og beskrive saken. Ved Klæbu ungdomsskole ser vi at slike opplysninger er mangelfulle (eller delvis mangelfulle) i to av fem saker.

Tabell 1 Gjennomgang av dokumentasjon/aktivitetsplaner Klæbu ungdomsskole

Klæbu ungdomsskole	1	2	3	4	5
Varsling (dato, nøkkelopplysninger)	+	-	-	-	-
Undersøkelse (dato, saksbeskrivelse)	+	+	(+)	-	+
Tiltak (tidsangivelse, innhold)	+	+	+	+	+
Saksansvar (navn, stilling)	+	+	+	+	+
Evaluering (tidsangivelse, innhold)	+	+	+	+	+

Når det gjelder de øvrige punktene; tiltak, saksansvar og evaluering, så er disse tilfredsstillende i samtlige saker. Under tiltak så er det kontrollert at det er beskrevet tiltak som med rimelighet kan forventes å bidra til å gjenopprette et trygt og godt skolemiljø for den aktuelle eleven, og at tiltakene er tidfestet mht. periode for gjennomføring. Under saksansvar så er det kontrollert at det er oppgitt navn/stilling til ansatt som har ansvar for at tiltak blir gjennomført og evaluert. Til punktet evaluering er det kontrollert at evaluering er tidfestet og

¹¹ Mobbing favnes av samme regelverk som andre krenkelser, og alle saker har samme krav til oppfølging.

gjennomført/skal gjennomføres. Det er i tillegg kontrollert for beskrivelse av innhold i evalueringen og om det er redegjort for videreføring/avslutning av tiltak.

Tilsvarende punkter er kontrollert for Sørborgen skole, og er gjengitt i tabell 2. Her ser vi at det i fire av fem saker er tilfredsstillende dokumentasjon for varsling, og at det i fire av fem saker er tilfredsstillende dokumentasjon for undersøkelser. Sak 5 er en pågående sak hvor aktivitetsplan er opprettet, men den er ikke vurdert mht tiltak, saksansvar og evaluering. For øvrige saker er det dokumentert tilfredsstillende opplysninger for tiltak og evaluering, mens det mangler nødvendige opplysninger for saksansvar i én av de fire sakene.

Tabell 2 Gjennomgang av dokumentasjon/aktivitetsplaner Sørborgen skole

Sørborgen skole	1	2	3	4	5
Varsling (dato, nøkkelopplysninger)	+	+	+	-	+
Undersøkelse (dato, saksbeskrivelse)	+	+	-	+	+
Tiltak (tidsangivelse, innhold)	+	+	+	+	
Saksansvar (navn, stilling)	+	+	+	-	
Evaluering (tidsangivelse, innhold)	+	+	+	+	

I tabellen under gjengis resultatene av kontrollen ved Tanem skole. Her ser vi at skolen har sikret nødvendige opplysninger for alle punkter i alle saker.

Tabell 3 Gjennomgang av dokumentasjon/aktivitetsplaner Tanem skole

Tanem skole	1	2	3	4	5
Varsling (dato, nøkkelopplysninger)	+	+	+	+	+
Undersøkelse (dato, saksbeskrivelse)	+	+	+	+	+
Tiltak (tidsangivelse, innhold)	+	+	+	+	+
Saksansvar (navn, stilling)	+	+	+	+	+
Evaluering (tidsangivelse, innhold)	+	+	+	+	+

Revisor har i intervju spurt skoleledelsen ved alle skolene hvordan de oppfatter og praktiserer dokumentasjonsplikten. Rektor ved ungdomsskolen mener bestemmelsen om dokumentasjon er kraftig kompliserende, sammenlignet med enkeltvedtak. Skolen forsøker å variere dokumentasjonen avhengig av saksomfang. De bruker et skjema med kort oppsummering, og legger ved eventuelle referat. Han mener at de små sakene er vanskeligst å dokumentere, og at dette er en vanskelig balansegang; det blir vanskelig å få folk til å jobbe med skole dersom alt skal tenkes brukt i en mulig rettssak.

Ved Sørborgen framhever ledelsen at det utarbeides aktivitetsplaner i tråd med Kap 9A. I disse planene dokumenteres all oppfølging fra skolens side. Planene er bygd opp slik at man dokumenterer hvordan skolen har oppfylt pliktene. Hvem som har gjort hva og når, og hvem som har ansvar for tiltak og evaluering. Her legges også notater, referater og logger som er

tilknyttet saken. Samlet skal dette gi et godt bilde av hvordan saken er håndtert. Det er en utfordring å få dokumentert sakene godt nok, eksempelvis hvordan dokumenteres samtaler/telefonsamtaler. Man får neppe dokumentert ALT. Rektor viser til at elevmappene er oppbevart både fysisk og digitalt. Det meste ligger digitalt i ESA, men enkelte ting, slik som referat fra utviklingssamtalene, ligger kun i de fysiske mappene. Alt skriftlig materiale med personopplysninger skal oppbevares i elevmapper, selv om det kun er midlertidige notater. Dette for å unngå at personopplysninger kommer på avveie. Lærerne har kun sin egen lærerdagbok innelåst i skap på arbeidsrommene.

Ved Tanem skole er det også slik at tiltakene i en sak dokumenteres gjennom aktivitetsplanen. I aktivitetsplanen føres det inn alle viktige opplysninger knyttet til varsling, undersøkelser, samtaler og øvrige tiltak i den enkelte saken. Aktivitetsplanene for alle sakene oppbevares i arkivskap på ledelsens kontor. Logger, referat og notater knyttet til den enkelte saken oppbevares i samme mappe.

3.4 VURDERING

Samtlige skoler har framlagt nye oppfølgings- og varslingsrutiner for skolemiljø. Disse rutinene er gjort kjent for alle ansatte gjennom planleggingsdager og møter høsten 2017. Skolene tar imot varsel om mobbing og andre krenkelser både muntlig og skriftlig. Det er lagt til rette for at ansatte skal varsle elektronisk gjennom eget skjema. Dette for å sikre dokumentasjon om varsel og at enhetsledere lettere skal identifisere og ha oversikt over varslede saker. Revisor vurderer at skolene har tilfredsstillende prosedyrer for å håndtere varsel og at disse prosedyrene er gjort kjent.

Det er i intervju redegjort for hvordan varsling inngis og hvordan undersøkelser iverksettes. Skoleledelsen varsles tidlig og undersøkelser igangsettes gjerne samme dag. Det er noe ulik praksis for hvem som foretar undersøkelser i den enkelte sak, men i hovedsak er dette kontaktlærer. Det er ønskelig at sakene undersøkes og løses på lavest mulig nivå. Ledelsen underrettes jevnlig om status i sakene, og de kobles også på den enkelte sak ut i fra alvorlighetsgrad. Revisor vurderer på bakgrunn av dette at skolene undersøker varslede saker raskt.

Både ansatte og ledelse er i intervju spurt om hvilke tiltak som iverksettes i mobbesaker eller andre skolemiljø saker. Det vises til en rekke relevante tiltak, alt i fra samtaleoppfølging med enkeltelever til mer inngripende tiltak som skjerming og skolebytte. Skolene virker å kjenne til ulike virkemidler for å løse skolemiljø saker, og det vurderes i hver enkelt sak hvilke virkemidler

som er egnet. Revisor vurderer derfor at skolene arbeider tilfredsstillende for å iverksette tiltak i skolemiljøsaker.

Virkemiddelbruken i sakene er også dokumentert gjennom skolenes aktivitetsplaner i den enkelte sak. Revisor registrerer at ulike virkemidler er anvendt, ut i fra innholdet i den enkelte sak. To av skolene har anvendt mal for aktivitetsplan fra Udir, mens siste skole har utarbeidet egen mal for aktivitetsplan. Ut i fra revisors gjennomgang av 15 enkeltsaker, gjengitt i tre ulike tabeller, kan det synes som de to skolene som anvender Udir sin mal ikke i tilstrekkelig grad fanger opp vesentlige opplysninger. Dette gjelder i hovedsak datoer og nøkkelopplysninger vedrørende inngitt varsel, og datoer og saksopplysninger for gjennomførte undersøkelser. Dette er viktige forhold for at en eventuell klageinstans (fylkesmannen) skal kunne sette seg inn i og vurdere hva som er gjort, og til hvilken tid, i den konkrete saken. For øvrig er det dokumentert hvilke tiltak som er iverksatt, når de er iverksatt, hvem som har ansvar for oppfølging og tidsperioder for gjennomføring av evaluering i samtlige saker¹². Revisor har ingen informasjon som tilsier at sakene ikke er korrekt håndtert, men konstaterer at det er svakheter knyttet til dokumentasjon av enkeltsaker. Skolene synes å ha et bevisst forhold til innsamling, behandling og oppbevaring av personopplysninger. Skolene har en noe ulik praksis på hvor dokumentasjon av skolemiljøsaker oppbevares, men løsningene er godkjente og i tråd med lovkrav. Revisor vurderer at skolene har en forsvarlig praksis for håndtering av personopplysninger.

¹² Med unntak av sak som nettopp er åpnet.

3 HØRING

Et utkast til rapport skal oversendes administrasjonssjefen for uttalelse i tråd med revisjonsforskriftens § 8. En foreløpig rapport ble sendt på høring til rådmannen i Klæbu kommune den 30.4.18. Revisjon Midt-Norge SA mottok svar fra rådmannen den 15.5.18. Høringsbrevet er vedlagt rapporten (vedlegg 3). Revisor har korrigert faktafeil og presisert meningsinnhold i tråd med tilbakemeldingene fra rådmannen. Høringssvaret har ut over dette ikke medført endringer i rapporten.

4 KONKLUSJON OG ANBEFALINGER

I denne forvaltningsrevisjonen har revisor søkt å belyse hvordan skolene i Klæbu arbeider for å avdekke og følge opp mobbing. De føringene som er gjeldende overfor skolene i mobbesaker er de samme som for andre typer krenkelses, som trakassering, diskriminering, vold osv. Utgangspunktet er at alle elever har rett til et godt og trygt skolemiljø.

4.1 KONKLUSJON

Det er revisors konklusjon at skolene i Klæbu arbeider aktivt og systematisk for å avdekke og følge opp skolemiljø saker. Det er lagt ned en stor innsats fra ledelse og ansatte i forbindelse med gjennomføring av ulike skolemiljøprogrammer og -prosjekter i perioden 2010 og fram til i dag. Lovendringene som trådte i kraft 1.8.17 har medført stor aktivitet knyttet til revidering av eksisterende planer, rutiner og prosedyrer, og ikke minst stor involvering av ansatte i tematikken. Revisor registrerer at skolene diskuterer omfanget av dokumentasjon knyttet til de enkelte sakene. Det er derfor verdt å understreke at skolene i aktivitetsplanene må sørge for at nøkkelopplysninger knyttet til varsling og undersøkelser blir nedtegnet, slik at fylkesmannen raskt kan få oversikt over hvordan saken er behandlet ved skolen.

4.2 ANBEFALING

Rådmannen anbefales å

- gjennomgå maler for aktivitetsplaner for å sikre riktig og nødvendig dokumentasjon av saken

KILDER

Kunnskapsdepartementet, 2006. *Forskrift til opplæringslova*, Available at: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-23-724>.

Kunnskapsdepartementet, 1998. *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa*, Available at: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61?q=opplæringslova>.

NOU 2015: 2, 2015. *Å høre til — Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø*, Available at: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2015-2/id2400765/>.

Utdanningsdirektoratet, 2017. *Rundskriv Skolemiljø*, Available at: <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/finn-regelverk/etter-tema/Laringsmiljo/skolemiljo-udir-3-2017/>.

VEDLEGG 1 - METODE

Undersøkelsen er gjennomført i henhold til NKRFs standard for forvaltningsrevisjon, RSK 001. Prosjektet er gjennomført i perioden måned år til måned år.

Rapporten bygger på informasjon innhentet gjennom intervju og gjennomgang av ulike typer dokumentasjon, som planer, prosedyrer og dokumentasjon knyttet til et utvalg skolemiljøsaker (fem siste saker fra hver skole, totalt 15 saker).

Intervju

Følgende har blitt intervjuet:

- Fagsjef kultur og oppvekst
- Rektor Klæbu ungdomsskole
- Sos.ped/lærer Klæbu ungdomsskole
- FAU-leder Klæbu ungdomsskole
- Rektor og fagleder Sørborgen skole
- Lærer Sørborgen skole
- Lærer Sørborgen skole
- FAU-leder Sørborgen skole
- Rektor Tanem skole
- Fagleder Tanem skole
- Lærer Tanem skole
- FAU-leder Tanem skole

Intervju ble gjennomført ved bruk av en semi-strukturert intervjuguide med spørsmål og stikkord til oppfølging. Referat fra intervju er verifisert av informantene i etterkant for å rette opp eventuelle misforståelser. Skolene v/enhetsleder la til rette for gjennomføring av intervju ved skolene.

Det innsamlede datamaterialet er vurdert som tilstrekkelig for å undersøke problemstillingene i denne forvaltningsrevisjonen.

VEDLEGG 2 – UTLEDNING AV KRITERIER

Ifølge forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner (§7) skal det etableres revisjonskriterier for gjennomføring av forvaltningsrevisjon. Revisjonskriterier er de krav og forventninger som forvaltningsrevisjonsobjektet skal revideres/vurderes i forhold til. Disse kriteriene skal være begrunnet i, eller utledet av, autoritative kilder innenfor det reviderte området. Slike autoritative kilder kan være lov, forskrift, forarbeider, rettspraksis, politiske vedtak (mål og føringer), administrative retningslinjer, samt statlige føringer og praksis. I denne forvaltningsrevisjonen har vi benyttet oss av følgende kilder til revisjonskriterier:

- Lov om grunnskolen og den vidaregående opplæringa (Kunnskapsdepartementet 1998)
- Forskrift til opplæringslova (Kunnskapsdepartementet 2006)
- Rundskriv Udir-3-2017 (Utdanningsdirektoratet 2017)

Utlede revisjonskriterier:

Utgangspunktet er at alle elever i grunnskolen og i videregående skole har rett til et godt og trygt skolemiljø ifølge opplæringslovens § 9 A-2. Skolen skal ha nulltoleranse mot krenkelser og arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme helse, miljø og trygghet for elevene (§ 9 A-3).

Skoleeier har etter Opplæringslovens §13-10 ansvar for at loven blir etterlevd i kommunen. Dette innebærer blant annet at alle ansatte må være informert om de plikter de har i sitt arbeid. Videre må ansatte være kjent med de rutinene og prosedyrene skoleeier og skole har innført for å sikre at loven blir fulgt. Kommunen/skolene har derfor en informasjonsplikt overfor ansatte i forhold som er vesentlig for utførelsen av arbeidet.

- Alle ansatte har fått informasjon om pliktene ift elevenes psykososiale skolemiljø.
- Alle ansatte er gjort kjent med prosedyrene som skal sikre at pliktene overholdes.

I Opplæringsloven §9 A-9, første avsnitt, står det at skolen har plikt til å informere elevene og foreldrene om rettighetene etter Kap 9A, om skolens aktivitetsplikt etter §9 A-4 og §9 A-5 og muligheten for å melde saken til Fylkesmannen etter §9 A-6.

- Informasjon til foreldre om ansvar, rettigheter og prosedyrer i forhold til avdekking av mobbing, på foreldremøter, kontaktsamtaler osv.

Skolen er ansvarlig for elevenes trygghet i skoletiden jfr §9 A-3 og Udir skriver i sin veiledning til lovendringene i 2017 at «Skolen må ha gode rutiner for inspeksjon, og de som har inspeksjon må aktivt observere og være tydelig tilstede for elevene...»¹³.

- Sikre tilsynsordning i friminuttene med voksne som er gode observatører

Gjennomføring og oppfølging av elevundersøkelsen er spesifisert i forskrift til opplæringsloven § 2-3. Der står det at «Skoleeigaren skal sørge for at nasjonale undersøkingar om motivasjon, trivsel, mobbing, elevmedverknad, elevdemokrati og det fysiske miljøet blir gjennomførte og følgde opp lokalt.»

- Gjennomføring av elevundersøkelsen.

§ 20-1 i Forskrift til opplæringsloven fastslår at «Skolen skal sørge for samarbeid med heimen, jf. opplæringslova § 1-1 og § 13-3d. Foreldresamarbeid skal ha eleven i fokus og bidra til eleven sin faglege og sosiale utvikling. Eit godt foreldresamarbeid er ein viktig ressurs for skolen for å styrkje utviklinga av gode læringsmiljø og skape læringsresultat som mellom anna fører til at fleire fullfører vidaregåande opplæring». Videre i § 20-3 i forskriften vises det til at foreldrene har rett til en samtale lærer minst to ganger pr år. Samtalen skal ta opp i seg både faglig utvikling og sosial utvikling, og fremme gode læringsmiljø. Det er derfor viktig at foreldresamtaler/utviklingssamtaler avholdes og at de er en arena for å drøfte elevens skolemiljø.

- Tema i den halvårlege elevsamtalen og utviklingssamtalen med foreldrene

I Rundskriv Skolemiljø (Utdanningsdirektoratet 2017) står det at «Kunnskapsdepartementet forutsetter at skolene selv finner egne løsninger og rutiner for hvordan og når varslingen skal skje, jf. Prop. 57 L (2016-2017) s. 24 og 77. Disse rutinene må likevel holde seg innenfor rammene til varslingsplikten i oppl. § 9 A-4 tredje ledd. Å utarbeide og gjennomføre rutiner for varsling er en del av det systematiske arbeidet etter oppl. § 9 A-3 andre ledd».

- Skolen må ha prosedyrer for å håndtere varsel og disse må være kjent

Videre i rundskrivet står det at «ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, skal skolen snarest undersøke saken, jf. oppl. § 9 A-4 tredje ledd.»

- Skolen skal umiddelbart undersøke saker som blir varslet

¹³ <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/aktivitetsplikt/#hvordan-kan-du-fange-opp-at-elever-ikke-har-det-trygt-og-godt>

I rundskrivet fra Udir (Utdanningsdirektoratet 2017) står følgende: «Når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt, skal skolen så langt det finnes egnede tiltak sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse viser at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. oppl. § 9 A-4.

Tiltaksplikten skal ifølge forarbeidene tolkes utvidende, jf. Prop. 57 L (2016-2017) s. 25 og 78. Dette innebærer at skolen som en del av tiltaksplikten, også må følge opp tiltakene sine, evaluere virkningene og eventuelt legge til eller endre tiltak hvis det er nødvendig for å gi eleven et trygt og godt skolemiljø. Et egnet tiltak skal gjøre det som er tilstrekkelig for å gi eleven et trygt og godt skolemiljø. Siden det er umulig for skolen å vite helt sikkert hvor godt tiltakene faktisk vil fungere i fremtiden, er det viktig å understreke at plikten løper så lenge en elev ikke opplever å ha det trygt og godt på skolen. Hvis evalueringen for eksempel fremdeles viser at en elev opplever mobbing og andre krenkelser, skal dette føre til at skolen setter inn andre og mer intensive tiltak.»

- Skolen skal sette inn egnede tiltak
- Skolen skal vurdere om tiltakene virker
- Skolen skal utarbeide en aktivitetsplan (dokumentere saken)
 - hvilket problem som skal løses
 - hva skolen har planlagt
 - når tiltakene skal gjennomføres
 - hvem som er ansvarlig
 - når tiltakene skal evalueres

VEDLEGG 3 - HØRINGSSVAR

Forvaltningsrevisjon Midt-Norge SA
v Tor Arne Stubbe
Postboks 2565
7735 STEINKJER

Vår ref.
18/12-3-217

Saksbehandler/enhet
ANI/KUL/OPP

Deres ref.

Dato
14.05.2018

Uttalelse høringsutkast til rapport fra forvaltningsrevisjonen av mobbing i grunnskolen Klæbu kommune

Rådmannen har sammen med administrasjonen og ut fra tilbakemelding fra skolene følgende innspill til rapporten:

Rapporten gir et godt og oversiktlig bilde av hvordan skolene arbeider aktivt og systematisk for å avdekke og håndtere mobbing i grunnskolene i Klæbu kommune.

I lesing av rapporten kan opplysninger som hører sammen være gitt i ulike kapitler. Dette kan gjøre det vanskelig å se at systemet er helhetlig.

Eksempel. Alle skolene har en sosial læreplan. På side 9 ser dette ut til bare å gjelde Tanem. Selv om opplysning om de andre skolene kommer andre steder i rapporten.

Når det gjelder elevundersøkelsen er denne obligatorisk for 7. og 10.trinn. Sørborgen har forsøkt å gjennomføre denne på 5. og 6. trinn, men opplever at spørsmålene er vanskelige.

Rektor på ungdomskolen mener det kan misforstås når det sies at han er kritisk til elevundersøkelsen. Han prøvde å få fram at en må stille seg kritisk til resultatene i undersøkelsen og bruke andre kilder til informasjon. Han ville få fram at gode tall ikke er garanti for at mobbing ikke skjer.

Når det gjelder skolemiljøutvalg er kommunen i dette tilfellet representant for politisk skoleeier/en politiker. Kommunen kan også være de ansatte. Viser til s. 11 og s.17 i rapporten.

Når det refereres til kapittel 9 A, må det brukes stor bokstav.

Postadresse:
Postboks 200
7541 KLÆBU

Besøksadresse:
Vikingvegen 8
7540 Klæbu

Telefon:
72 83 35 00

Telefaks:
72 83 35 01

E-post:
postmottak@klabu.kommune.no

Til konklusjonen:

Aktivitetsplikten er nedfelt i § 9 A – 4. Sjette ledd gjengir hva en aktivitetsplan skal inneholde. Skolen skal i tillegg dokumentere de andre delpliktene: følge med, gripe inn, varsle, undersøke.

Med hilsen

Kjetil Mjøsund
rådmann

Anita Hovde Nilsen
fagsjef

Kopi:
Johnny Nilssen, kommunalsjef

Postadresse: Postboks 2565, 7735 STEINKJER

Hovedkontor: Fylkets Hus, Steinkjer

Tlf. 907 30 300 - www.revisjonmidt norge.no